

Серце Заходу. Збірка новел

О. Генрі

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Михайловська Г.

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Ілюстрації Олега Кіналя

«Серце Заходу» — одна з 12 збірок новел О.Генрі, що їх видавництво «Богдан» запланувало до друку. Саме завдяки своїм оповіданням, у яких іскрометний гумор тісно переплітається з маленькими трагедіями, а їхнє закінчення неможливо передбачити, письменник і зажив світової слави.

I

Серце й хрест

Белді Вудс потягнувся по пляшку, і вона опинилася у нього в руці. Хай за чим траплялося Белді простягнути руку, воно зазвичай... утім, історія ця не про Белді Вудса. Він налив собі третю склянку, на палець вище, ніж першу та другу. Наразі Белді виступав консультантом; а консультація чогось та вартує.

— На твоєму місці, я був би королем, — промовив Белді так категорично, що кобура на ньому скрипнула, а шпори задзвеніли.

Веб Ігер зсунув на потилицю стетсона 1 з прямими крисами і скуйовдив солом'яну чуприну. Цей перукарський маневр йому не зарадив, і за прикладом меткішого Белді він удався до допомоги живлющої вологи.

— Якщо чоловік одружується з королевою, це не має перетворити його на шістку, — заявив Веб, вкладаючи в цю фразу усі свої прикраси.

— Ясна річ, — погодився Белді, сповнений співчуття, спраги й непідробної зацікавленості в порівнянні життєвих обставин з гральними картами. — Ти маєш усі права бути королем. На твоєму місці, я вимагав би роздати карти наново, без підтасовки. Я скажу тобі, хто ти наразі, Вебе Ігер.

— Хто? — запитав Веб, і в ясно-блакитних очах його зблиснув промінь надії.

— Ти — принц-консорт 2.

— Припни языка, — промовив Веб. — Хіба я колись обзивав тебе такими словами?

— Це титул, — пояснив Белді. — У картах він серед фігур, але не бере взятку. Кажу тобі, Вебе, це таке тавро, яким мітять певну худобину в Європі. Уяви собі, що ти, чи я, чи хтось із цих голландських герцогів одружується з дівчиною з королівської родини. Ясен пень, мине трохи часу, і наша жінка стає королевою. Але чи стаємо ми королем? Ні, навіть за мільйон років! Під час коронаційної ходи ми крокуємо від карткового столу, тримаючись позаду Дев'ятого Великого Хоронителя Королівської Опочивальні. Ми потрібні тільки для фотографічних знімків, а ще маємо забезпечити появу спадкоємця. Ні, це не чесна угода. Так, Вебе: ти — принц-консорт; і, будучи тобою, сер, я би влаштував міжцарів'я чи *habeus corpus* 3, чи ще щось таке утнув; і я став би королем, навіть якби довелося перетасувати всю колоду.

Белді осушив свою склянку, повністю увійшовши в роль графа Ворика 4.

— Белді, — урочисто промовив Веб, — ми з тобою багато років таврували корів в одному загоні. Змалку ми скакали одними й тими ж стежками, на тих самих пасовиськах. Я не став би обговорювати родинні справи ні з ким, крім тебе. Ти був загоничем на ранчо Нопаліто, коли я одружився з Сантою МакАлістер. Тоді я був управителем; а хто я тепер? Навіть вузол на мотузці, якою припинають коня, важливіший за мене.

— Коли старий МакАлістер був королем худоби Західного Техасу, — підхопив Белді з диявольською медоточивістю, — ти був не з клоччя батіг. Твоє слово на ранчо важило не менше за його слово.

— Так і було, — погодився Веб, — доки він не втямив, що я намагаюся заарканити Санту. А тоді він відіслав мене якомога далі, а до будинку й на постріл не підпускав. Коли старий помер, Санту

стали величати «королевою худоби». А я... я бос худоби, та й по всьому. Вона заправляє справами; вона орудує всіма грошиками; я сам не можу навіть послати до табору бичка на м'ясо. Санта — королева, а я містер Ніхто.

— На твоєму місці, я був би королем, — не вгавав монархіст Белді Вудс. — Коли чоловік одружується з королевою, він має йти з нею по одній ціні, на гурт, хай то буде свіжина, чи сушена, чи то солонина; від пасовиська і аж до бляшанок. Багато хто з хлопців вважає дивним, Вебе, що на Нопаліто останнє слово не за тобою. Не хочу сказати нічого поганого про місіс Ігер — вона найпрекрасніша панянка від Ріо-Гранде й до наступного Різдва, — але чоловік має бути хазяїном у власному таборі.

Виголене та засмагле обличчя Ігера витяглося в маску меланхолійної образи. Цей вираз обличчя, а ще безхитрісний погляд блакитних очей з-під скуйовдженої жовтої чуприни робили його схожим на школяра, місце ватажка у котрого перехопив крутіший хлопчина. Втім, жилава постать, сімдесят два дюйми на зріст, спритні рухи та револьвери за поясом робили таке порівняння сумнівним.

— Як ти обізвав мене, Белді? — запитав він. — Що це за концерт такий?

— Консорт, — виправив його Белді. — Принц-консорт. Це такий псевдонім для поганенької карти. Ти котуєшся десь між джокером та флешем з чотирьох карт.

Веб Ігер зітхнув і взявся за ремінь свого вінчестера, що відпочивав на підлозі.

— Я сьогодні повертаюся на ранчо, — сказав він похмуро. — Мушу завтра вранці відправити бичків в Сан-Антоніо.

— Аж до Сухої Балки нам по дорозі, — сказав йому Белді. — Прямую до Сан-Маркоса: треба вилучити з гурту дволіток на продаж.

Обидва компанерос усілися в сідла та потрюхали геть від салуна при залізничній станції, де цього ранку відчуття спраги звело їх до купи.

Біля Сухої Балки їхні шляхи розходилися, і вони зупинили коней, аби викурити по останній сигареті. Багато миль вони проїхали у мовчанні, яке порушував хіба що м'який тупіт копит по ґрунту, встеленому килимом з мескитової трави 5, та черкіт дерев'яних стремен об гілля чапарелю 6. Та в Техасі бесіди вкрай рідко точаться безперервно. Шлях завдовжки з милю і більше, обід і вбивство можуть легко вміститися між двома фразами, не порушивши логіки розмови.

Тому Веб без подальших пояснень повернувся до діалогу, котрий почався десять миль тому.

— Ти, мабуть, не забув, Белді, ті часи, коли Санта була не такою свавільною. Пам'ятаєш дні, коли старий МакАлістер тримав нас порізно? Пам'ятаєш, як вона надсилала мені знак, що хоче мене бачити? Старий Мак пообіцяв зробити з мене решето, якщо я наблизюся до ранчо на відстань пострілу. Пам'ятаєш той знак, що вона посилала, Белді? Серце, а в ньому хрест?

— Чи я пам'ятаю? — вигукнув Белді з трохи надмірною гарячковістю. — Ах ти, старий койоте, що повадився цупити цукор! Та усі хлопці в таборі, довгорога ти клята черепахо, знали про ці ваші ієрогліфи! Ми називали їх «шлунок з кістками». Знаходили їх на фургоні, що приходив з ранчо. Намальовані були вугіллям на лантухах з борошном або олівцем на газетах. Одного разу я бачив цей знак крейдою на спині нового кухаря, котрого старий МакАлістер прислав до табору з ранчо — побий мене грім, якщо брешу!

— Батько Санти, — рівним голосом пояснив Веб, — узяв з неї слово, що вона мені не писатиме й не передаватиме нічого на словах. Тоді вона вигадала цю штуку з серцем та хрестом. Коли

вона не могла втерпіти, аби не побачитися зі мною, то примудрялася поставити цей знак на якійсь речі, яка, вона знала, потрапить мені на очі. І не було такого, аби я побачив цей знак і не помчав на ранчо тієї ж ночі швидше за вітер. Ми з нею зустрічалися в тому гайку, що позаду малого коралю для коней.

— Ми це знали, — повторив Белді. — Але ніхто вас не виказав. Всі були на вашому боці. Ми знали, чому ти завжди тримаєш коня в таборі напоготові. А коли бачили, що фургон привіз з ранчо свіженький знак шлунка з кістками, то знали, що цієї ночі старий Пінто знову ковтатиме милі замість травички. Пам'ятаєш Скаррі, того вченого ковбоя, котрий був у нас? Того хлопця, що його виперли з коледжу за пиятику? Так цей Скаррі було як побачить будь на чому це тавро «приходь до своєї любки», змахне отакечки рукою та й скаже: «Наш приятель Лі Андерс сьогодні вночі знову попливе до своєї героїні...» 7

— Востаннє Санта послала мені цей знак, — продовжував Веб, — коли дуже захворіла. Я помітив його одразу, щойно повернувся до табору, і тієї ночі проскакав на Пітно сорок миль галопом. У гайку її не було. Я пішов до будинку, і старий МакАлістер зустрів мене на порозі.

«Ти прийшов, аби я тебе застрелив? — каже він. — Поки що це відкладається. Я послав по тебе мексиканця. Санта хоче тебе бачити. Заходь до тієї кімнати й поговори з нею. А коли вийдеш, матимеш розмову зі мною».

Санта лежала в ліжку страшенно хвора. Але вона спромоглася посміхнутися, руки наші зчепилися, наче бики рогами, і я сів біля ліжка, як був, у шкіряних штанах, при шпорах і в пилюці.

«Я вже кілька годин чую, як ти скачеш по траві, Вебе, — каже вона. — Я знала, що ти прийдеш. Ти побачив знак?» — шепоче.

«Першої хвилини, як повернувся до табору, — відповідаю. — На мішку з картоплею та цибулею».

«Вони завжди разом, — каже вона ніжним голосом, — завжди разом у житті...»

«Вони добре йдуть разом, — кажу я, — та ще із тушкованим м'ясом».

«Я говорила про серця та хрести, — каже Санта. — Наш знак... любов і страждання — ось що він означає».

А ще в кімнаті сидів старий док Масгроув, зайнятий віскі та віялом з пальмового листя. Помалу-малу Санта засинає. Док мацає їй лоба і каже до мене:

«З тебе непогані жарознижувальні ліки. Але тепер тобі краще вимітатися, бо для лікування у великих дозах ти не потрібний. Коли панночка прокинеться, із нею все буде гаразд».

Я виходжу з кімнати й бачу старого МакАлістера.

«Вона заснула, — кажу я йому, — а ви можете починати робити з мене решето. Маєте нагоду: я залишив свою рушницю притороченою до сидла».

Старий Мак сміється й каже:

«Нащо б я став шпигувати свинцем найкращого управителя в Західному Техасі? Хіба це корисно для бізнесу? Не знаю, де б я знайшов іншого такого ж вправного. Це твої фантазії щодо зятьківства, Вебе, змусили мене розглядати тебе як мішень. Члена своєї родини я в тобі не вбачаю. Але використовувати тебе на Нопаліто я можу, якщо ти не потикатимешся до будинку. Йди нагору, лягай на ліжко та виспись, а тоді ми з тобою це обговоримо».

Белді Вудс нижче насунув капелюха й випростався в сідлі. Веб підібрав повіддя, і кінь під ним затанцював, готовий зірватися з місця. Чоловіки потиснули один одному руки так церемонно, як це ведеться на Заході.

— Adios 8, Белді, — промовив Веб. — Радий був зустрітися з тобою та поговорити.

Вершники поскакали у різні сторони світу, набираючи швидкості, і копита їхніх коней застукали так, наче зірвалася вгору згряя куріпок. Ярдів за сто, на маківці невисокого горбика, Белді зупинив коня й видав особливий крик. Він похитнувся в сідлі; якщо б він був пішки, земля пішла б йому з-під ніг, і він упав би; але в сідлі він був майстром тримати рівновагу, сміявся над віскі і нехтував земним тяжінням.

Почувши цей сигнал, Веб розвернувся до приятеля.

— На твоєму місці, — долетів до нього пронизливий та уципливий голос Белді, — я був би королем!

Наступного ранку, о восьмій, Бад Тернер скотився з сідла перед входом до головного будинку ранчо Нопаліто і подибав до тераси, зі свистом розрізаючи повітря шпорами з коліщатками. Бад відповідав за череду, яку сьогодні треба було гнати до Сан-Антоніо. Місіс Ігер була на терасі та поливала кущик гіацинтів в червоному теракотовому горщику.

Від короля МакАлістера донька успадкувала багато чеснот: рішучість, веселу відвагу, незламну впевненість у своїх силах, королівську гордість володарки незчисленної худоби. Алегро та фортіссімо 9 — МакАлістер жив таким темпом та такою манерою. Цими ж принципами, хіба що транспонованими в жіночу тональність, керувалася в житті й Санта. Зовнішністю вона пішла в матір, котра відбула на інші безкраї зелені пасовиська задовго до того, як сила-силенна рогатої худоби нагородила її родину королівською величчю. Санта мала таку ж, як у матері, струнку та міцну постать, і спокійну вроду, і це пом'яксувало суворість погляду та незалежний вигляд обличчя, якими вона могла б скидатися на старого МакАлістера.

Веб стояв в іншому кутку галереї, віддаючи розпорядження трьом помічникам управителя з різних таборів та загонів, що приїхали на ранчо по інструкції.

— Ранок, — лаконічно привітався Бад. — Кому мені здати корів у місті? Барберу, як завжди?

Відповідати на такі запитання було прерогативою королеви. Всі важелі управління — купівля, продаж, банківські операції — вона тримала у своїх спритних пальчиках. Догляд за худобою був повністю покладений на її чоловіка. За часів володарювання Мак-Алістера Санта була його секретаркою та помічницею, і тепер вона й надалі робила свою справу з розумом та з вигодою. Але перш ніж вона встигла відповісти, принц-консорт заговорив зі спокійною рішучістю:

— Віджени цю партію до загонів Циммермана та Несбіта. Я нещодавно мав про це розмову з Циммерманом.

Бад розвернувся на високих підборах.

— Зачекай, — швидко кинула йому Санта. Вона подивилася на чоловіка, і в її сірих упертих очах відбилося здивування.

— Що ти таке кажеш, Вебе? — запитала вона, і між бровами у неї з'явилася невеличка зморшка. — Я не веду справ з Циммерманом та Несбітом. Уже п'ять років всю худобу з цього ранчо отримує Барбер. Я не маю наміру працювати з кимось іншим. — Вона обернулася до Бада Тернера. — Відженеш цю худобу до Барбера, — промовила вона, ставлячи крапку.

Бад байдуже дивився на глек з водою, що висів на терасі, переступав з ноги на ногу та жував мескитовий 10 листок.

— Я хочу, аби цю партію худоби відправили до Циммермана та Несбіта, — промовив Веб, і в його блакитних очах зблиснув крижаний вогник.

— Маячня, — нетерпляче сказала Санта. — А тобі краще покпапитися, Баде, якщо ти хочеш опівдні бути на водопої у Маленького В'яза. Скажеш Барберу, що наступну партію вибракуваних корів ми надішлемо йому за місяць.

Бад дозволив собі на мить зустрітися невпевненим поглядом із очима Веба. Замість помітити в його очах прохання про вибачення, Веб побачив там співчуття.

— Відженеш цю худобу, — сказав він похмуро, — до загонів...

—...Барбера, — різко завершила Санта. — І досить про це. Ти ще на щось чекаєш, Баде?

— Ні, мем, — проказав Бад. Але перш ніж піти, він загаявся на мить, за яку корова встигла б тричі колихнути хвостом; адже чоловік завжди союзник чоловікові, і навіть філістимляни 11, мабуть, спекли раків, вчинивши із Самсоном так, як вони вчинили.

— Ти чув хазяйське слово! — глузливо вигукнув Веб. Він скинув капелюха і вклонився дружині, черкнувши крисами об підлогу.

— Вебе, — зауважила докірливо Санта, — сьогодні ти поводишся просто по-дурному.

— Придворний блазень, Ваша Величносте, — сказав Веб, повільно, як завжди, але щось змінилося в його тоні. — Чого ще ви могли чекати? А я скажу. До того, як я одружився з королевою худоби, я був чоловіком. А хто я тепер? Посміховисько на всі табори. Але я знову стану чоловіком.

Санта уважно подивилася на нього.

— Вебе, не верзи дурниць, — спокійно сказала вона. — Тут нема жодної неповаги до тебе. Хіба я колись втручалася в те, як ти управляєшся з худобою? А на комерційних питаннях я знаюся краще за тебе. Навчилася цього від тата. Будь розсудливим.

— Королівства з королем чи з королевою на троні, — сказав Веб, — мене не цікавлять, якщо мені в них місця немає. Я випасаю корів, а ти носиш корону. Добре. Але я краще буду лорд-канцлером на пасовиську, ніж вісімкою в флеші, де королева за старшу. Це твоє ранчо. І корів отримає Барбер.

Кінь Веба був прив'язаний до конов'язі. Веб зайшов до будинку та виніс звідти згорнені ковдри, а він ніколи не брав їх із собою, хіба що в найдовші поїздки. Виніс і свій дощовик, і найдовше ласо, плетене з сиром'ятної шкіри. Все це добро він заходився неквапом приторочувати до сідла. Санта, трохи зблідла, дивилася, як він це робить.

Веб легко скочив у сідло. На його серйозному, чисто виголеному обличчі не відбивалося жодної емоції, лише в очах горів упертий вогник.

— Біля водопою Ондо на Фріо 12, — сказав він, — пасеться череда корів з телятами. Треба відігнати їх далі від лісу. Вовки роздерли трьох телят. Тобі краще наказати Сімму подбати про це.

Санта поклала руку на вуздю і подивилася чоловікові в очі.

— Ти хочеш покинути мене, Вебе? — тихо спитала вона.

— Я хочу знову стати чоловіком, — відказав він.

— Хай тобі щастить у такому похвальному починанні, — сказала вона з раптовою холодністю. Розвернулася і пішла до будинку.

Веб Ігер узяв курс на південний схід, по прямій, наскільки це дозволяла топографія Західного Техасу. Коли він дістався виднокраю, як той бачиться з Нопаліто, то міг би продовжити свій шлях просто блакитними небесами. А тим часом дні шикувалися в загони, очолювані неділями; а тижні під командою повновидого місяця змикали лави й вливалися до місячних полків під знаменами, де красувалося «Tempus fugit» 13; місяці ж маршем прямували до неозорих таборів років... Але Веб Ігер не з'являвся знову у володіннях своєї королеви.

Одного дня чоловічок на ім'я Бартоломео, вівчар, і тому не вартий, аби про нього говорити, з низов'я Ріо-Гранде, проїжджав неподалік головного будинку ранчо Нопаліто, і з ним трапився напад голоду. За місцевими звичаями, незабаром він уже сидів за

обіднім столом у цьому гостинному королівстві, трапезуючи. Слова лилися з нього невинним потоком; схоже було, що його стукнули Аароновим жезлом 14 — таке трапляється зі скромними вівчарями, якщо їм пощастить зустрітися з аудиторією, вуха якої не позаростали геть овечою вовною.

— Місіс Ігер, — пустомелив він, — учора на ранчо Секо в окрузі Ідальго 15 я зустрівся з чоловіком, що має таке ж прізвище, як ви; таким собі Вебом Ігером. Його щойно найняли управителем. Може, це хтось із вашої рідні, ні?

— Чоловік, — привітно сказала Санта. — На ранчо Секо вчинили розумно. Містер Ігер — один з найкращих скотарів на Заході.

Втрата принца-консорота рідко спричиняє розлад у королівстві. Королева Санта призначила мажордомом на ранчо людину, на яку могла покластися, на ім'я Ремзі, одного з відданих васалів ще її батька. І нічого не збурювало життя на ранчо Нопаліто, хіба що бриз налітав інколи з затоки та хвилював неозору зелену просторінь.

На ранчо Нопаліто вже кілька років експериментували з англійськими коровами, що з гоноровою зневагою дивилися на місцевих довгородих мешканок. Експерименти виявилися успішними, і для аристократок виділили окреме пасовисько. Звістка про них рознеслася по землях, вкритих чапорелем та дикими грушами, скрізь, куди тільки можна було дістатися верхи. На інших ранчо прокинулися, протерли очі та невдоволено подивилися на звичну довгороду худобу.

Внаслідок цього одного дня біля тераси ранчо Нопаліто спішився юнак, засмаглий до чорноти, очевидно, тямущий, з манерами вишуканими й недбалими, підперезаний револьверами і з шовковою хустинкою навколо шиї. Юнака супроводжували трое мексиканських vaqueros 16, і він мав при собі ділового листа, який і вручив королеві.

У листі йшлося:

Ранчо Нопаліто, місіс Ігер

Вельмишановна пані,

За дорученням власників ранчо Секо я хотів би придбати для них сто голів корів сассекської породи, дво- і тріліток. Якщо ви в змозі виконати це замовлення, будь ласка, передайте зазначений товар подавцю листа: чек буде відправлено вам негайно.

З повагою

Вебстер Ігер,

управитель ранчо Секо

Бізнес є бізнес, навіть — я мало не додав «а надто» — у королівстві.

Того ж вечора сто голів худоби пригнали з пасовиська й замкнули у коралі неподалік головного будинку, аби вранці товар був готовий до відправки.

Коли на ранчо впала ніч і в будинку все стихло, чи не кинулася Санта Ігер долілиць на своє ліжко, притискаючи до грудей цього ділового листа, ридаючи та повторюючи ім'я, яке гордість, не менша за гордість її чоловіка, не дозволяла їй вимовити багато днів? Або ж вона підшила цього листа у теку, як зазвичай робила з діловими паперами, зберігаючи королівський спокій та силу духу?

Може, вам і цікаво про це дізнатися; але не забувайте, що королівська гідність священна і все навколо неї оповите таїною. Але ось про що ви можете дізнатися.

Опівночі Санта, в темному непримітному одязі, тихо вислизнула з будинку. На хвилику затрималася під вічнозеленими дубами 17. Прерію оповивав легенький серпанок, і місячне світло, змішуючись з непомітними частинками туману, відблискувало помаранчем. Пересмішники висвистували свою пісеньку чи не з кожної гілки, де знайшли собі притулок; сонми квітів напували повітря ароматом, а на галявинці обіч дороги пустувала зграйка примарних кроленят.

Санта повернулася обличчям на південний схід і послала в той бік три повітряні поцілунки; адже тут не було нікого, хто міг би це побачити.

Тоді вона безшумними швидкими кроками попрямувала до кузні неподалік; можна тільки здогадуватися, що саме вона там робила. Але ковадло розчервонілося, і лунав легенький дзвін молота, мабуть, такий, який можна почути, коли Купідон виковує свої стріли.

• • •

Далі — у повній книжці «Серце Заходу. Збірка новел».
nashaknyga.com.ua